

9. Поляков А.В. Эхинацея пурпурная (*Echinacea purpurea* (L.) Moench): биология, использование, возделывание //Нетрадиционные природные ресурсы, инновационные технологии и продукты/Сб. научн. тр., Вып.7. – М.:Изд-во РАЕН, 2003. – С.91-99.

10. Порада А.А. Опыт выращивания эхинацеи пурпурной в Лесостепи Украины.//Изуч. и использ. эхинацеи: Матер. междунар. конф., Полтава, 21-24 сент., 1998. – Полтава, 1998. – С. 86-89.

11. Рагажинскене О.А. Биологические особенности эхинацеи пурпурной при интродукции в Литве // Изучен. и использов. эхинацеи. Матер. междунар. научн. конфер., Полтава, 21-24 сент. 1998г. – Полтава: Вёрстка, 1998. – С.33-34.

12. Смык Г.К., Меньшова В.А. Интродукция и первичная культура эхинацеи пурпурной (*Echinacea purpurea* (L.) Moench) на севере Украины// Охрана, изучение и обогащение раст. мира. Респ. межвед. науч. сб. – Вып. – 13 – К.: Вища школа, 1986. – С.113-116.

13. Смык Г.К., Меньшова В.А. Эхинацея пурпурная // Информ. листок № 85-0182. – Сер. 32.: Раст. – Вып. 3. – Киевск. отд. Укр. НИИТИ, 1985. – 4 с.

14. Хасанова З.М., Хасанова Л.А., Наумов Л.Г. и др. Выращивание *Echinacea purpurea* сассадным методом в условиях Южного Урала // Новые и нетрадиц. растен. и перспект. их использов. 4-й международн. симпоз., 20-24 июня 2001 г. – М.:Изд-во Рос. ун-та дружбы народов. – 2001, Т.3. – С.378-379.

15. Foster S. *Echinacea* Nature's Immune Enhancer. Rochester, Vermont, 1991 – 150 p.

16. Kemery R.D., Dana M.N. Influence of Container Size and Medium Amendment on Post-transplant Growth of Prairie Perennial Seedlings/ Hort Technology: January-March 2001, Vol. 11, No. 1.

СОРТОВА СПЕЦИФІКА НАКОПИЧЕННЯ СУХОЇ РЕЧОВИНИ У СОЇ

Петренко В.В., студентка 4 курсу*

*Науковий керівник: Білявська Л.Г.

Актуальність теми. Розв'язання проблеми рослинного білка в Україні значною мірою залежить від рівня продуктивності зернобобових і олійних культур, зокрема сої. У світовому землеробстві соя – провідна культура і за площами посіву займає четверте місце (93 млн. га), поступаючись лише пшениці (217), рису (150) і кукурудзі (147).

В Україні за останнє десятиріччя площі посіву сої збільшились від 16 тис. га у 1996 р. до більш ніж 1 млн. у 2010 р., а виробництво насіння – відповідно від 22 тис. т. до 1 млн. т. Полтавська область останні 5 років займає перше місце по площах під соєю, так у 2010 р. вона становила 175 тис. га.

Таке велике поширення сої пояснюється універсальністю її використання як важливої продовольчої, технічної і кормової культури. Зумовлено

це винятково сприятливим поєднанням у насінні органічних і мінеральних речовин. Зерно сої має унікальний хімічний склад: в ньому міститься 35 – 40% білка, 19 – 20% – жиру, 20 – 30% екстрактивних речовин, 4,5 – 6,8% - зольних елементів заліза, фосфору, кальцію, вітаміни А1, В1, В2, В3, В6, Е, К, РР, фолієва кислота, інозит, багато ферментів, тобто – всі життєво важливі для людини і тварини речовини. Зерно сої можна використовувати для кормових, продовольчих та технічних цілей. З насіння сої виготовляють соуси, молоко, сир, котлети, кондитерські вироби, ковбаси, харчове борошно, сурогати кави та ін. Соя – важлива технічна культура. Вона займає перше місце у світовому виробництві харчової рослинної олії. Із білків сої виробляють пластмаси, клей та інші вироби. Як кормову культуру сою використовують на зелений корм, сінаж, як для виробництва трав'яного борошна, на силос (в сумішах з кукурудзою), монокорм. Висока цінність сої визначається насамперед великим вмістом повноцінного білка, який за амінокислотним складом наближається до білків тваринного походження і добре засвоюється людиною і тваринами.

Соя збагачує ґрунт на азот, тому, як і інші бобові культури, є цінним попередником для різних сільськогосподарських культур.

Враховуючи біологічну повноцінність білка сої, очевидно, було б доцільним довести національне виробництво соєвих бобів до 1,5 – 1,8 млн. т. Проте існує цілий ряд об'єктивних обставин, що не дають змоги це зробити швидко, насамперед це – національне використання сортименту культури, яких у Реєстрі більше 100 на 2011 р. різних груп стиглості придатних до вирощування у різних ґрунтово-кліматичних умовах України, низький рівень ресурсного забезпечення у технологіях їхнього вирощування, недостатня наукоємність технологічних процесів, що не забезпечує задоволення біологічних потреб існуючих сортів у факторах життя. Результат цього – низький рівень урожайності насіння. Так у Полтавській області середня врожайність становить 12 – 14 ц/га, в той час як потенційна врожайність 30 – 40 ц/га.

Мета і завдання дослідження. Кліматичні умови України за кількістю опадів і температурним режимом характеризуються нестабільністю за роками і періодами вегетації. Сприятливі роки чергуються із посушливими, гостропосушливими та суховійними явищами. Нині, в умовах зміни клімату й глобального потепління, не тільки в Степовій зоні, а майже на всій території країни агрокліматичні чинники часто зумовлюють несприятливі, й навіть екстремальні, умови вегетації сої.

Тривала посуха порушує водний режим ґрунту, процес фотосинтезу й дихання, ґрунтове живлення, обмін речовин, а отже, шкідливо впливає на формування продуктивності, веде до недобору врожаю, а інколи — до загибелі посівів, як це було в багатьох регіонах України. Одним із способів запобігання цьому – використання посухостійких сортів.

Методика проведення. Безпосереднє, пряме оцінювання ступеню стійкості рослин сої до несприятливих умов середовища – досить тривале й трудомістке завдання. Саме тому був використаний побічний, що характеризує посухостійкість сортів – метод обліку приросту сухої речови-

ни. На посівах кожного сорту брали зразки і визначали приріст сухої речовини через кожні 5 – 10 діб. Приріст сухої речовини впродовж тривалого часу за зміни температури, відносної вологості повітря і вологості ґрунту може досить точно характеризувати відносну посухостійкість порівнюваних сортів.

Висновки. Сорти, що вивчалися мали суттєву різницю по накопиченню сухої речовини, що дозволяє застосовувати цей метод, оцінити сорти і виділити з них найкращі, які в подальшому будуть залучені як джерела з метою виведення посухостійких сортів.

Бібліографія:

- Бабич А.О. Соя для здоров'я і життя на планеті Земля. – К.: Аграрна наука, 1998 – 272с.
- Бабич А.О., Петриченко В.Ф. Фотосинтетична продуктивність посівів і урожайність зерна сої залежно від способу посіву, густоти рослин//Корми і кормовиробництво. – К.: Урожай, 1990. - №31. – с. 7-9.
- Білявська Л.Г. Якісний склад насіння різних сортів української селекції//Вісник аграрної науки. – 2007. - №4 – с.55-57.
- Зінченко О.І., Салатенко В.Н., Білоножко М.А. Рослинництво. – К.: Аграрна освіта, 2001. – 591с.
- Селекция семеноведения и семеноводства сои/А.К. Лещенко, В.Г. Михайлов, В.И. Сичкар – К.: Урожай, 1985 – 120с.
- Соя/под ред. Доктора сельско хозяйственных наук Ю.П. Мякушко, кандидата сельско хозяйственных наук В.Ф. Баранова – Всесоюзная академия сельско хозяйственных наук В.И. Ленина. – М.: Колос, 1984. – 332с.
- Соя. Перев. с англ. Под ред Енкена В.Б.. М.: Колос. – 1970. – 296с.
- Чайка В.М. Зміна клімату та фітосанітарний стан агроценозів у Лісостепу / В.М. Чайка, Т.І. Адаменко // Агроном — 2008. - №2 — с.10-15.
- Шевніков М.Я. Особливості водоспоживання сої в умовах лівобережного Лісостепу України / М.Я. Шевніков // Вісник Полтавської державної аграрної академії. - 2006. - №1. - с.44-48.

ВПЛИВ ОСНОВНОГО ОБРОБІТКУ ҐРУНТУ НА ФОРМУВАННЯ ВРОЖАЮ СОЇ

Дикань А.В., студентка 4 курсу*

**Науковий керівник: асистент Тараненко С.В.*

Ключові слова: соя, способи обробітку ґрунту, щільність складання ґрунту, продуктивність, інокуляція, симбіотична діяльність.

Анотація. застосування правильного основного обробітку ґрунту є основною складовою індустріальної технології вирощування сої. Ефективність застосування заходів основного обробітку ґрунту на посівах сої дає змогу підвищити продуктивність культури в умовах вирощування в різних природно-кліматичних зонах, що сприяє підвищенню врожаю. Тому дане питання має важливе значення і потребує уваги. Мета роботи – розроб-